

СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ В СИСТЕМІ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ РИЗИКІВ

Вступ. Система соціального страхування ґрунтується на принципах страхової солідарності – за ринкових відносин держава не може брати на себе відповідальність за забезпечення більшості соціальних ризиків, а тому їх фінансування має базуватися на залученні максимально можливого числа учасників. Державний характер соціального страхування зовсім не означає, що держава має у всіх випадках фінансувати витрати на соціальне забезпечення, це може означати обов'язковість цього механізму, обов'язковість сплати страхових внесків, обов'язковість застосування підстав, умов соціального забезпечення і юридичної відповідальності. Державне страхування гарантує необхідний рівень життя. Воно є обов'язковим і має своїм джерелом обов'язкові внески працівників та працедавців. Основним принципом роботи державного соціального страхування є солідарність, яка означає розподіл допомоги залежно від потреб, без урахування розмірів внесків та податків, що сплачуються.

Колективне страхування гарантує звичний рівень життя. Воно реалізується як на обов'язкових, так і на добровільних засадах, а його джерелом виплат служать страхові внески роботодавців та робітників. Основним принципом роботи даної форми є субсидіарність, яка означає надання допомоги залежно від потреб, але з урахуванням розміру виплат відповідно.

Особисте страхування гарантує досягнутий рівень добробуту. Воно здійснюється добровільно за рахунок страхових внесків громадян. Основним принципом роботи особистого страхування є еквівалентність, яка означає отримання допомоги пропорційно величині сплачених страхових внесків.

Аналіз останніх публікацій та невирішені частини проблеми. П. Недеш, досліджуючи соціальні проблеми страхування в Тайвані, приходять до висновку, що в країні незабаром буде значно скорочено досить широку програму соціального захисту. Протягом найближчих 3 - 5 років реалізовуватиметься програма соціального страхування, яка буде охоплювати всіх громадян країни. Економіка Тайваню досить суттєво залежить від іноземної робочої сили, ринок праці є незбалансованим, тому дана програма викликала дискусії щодо основних джерел та розмірів її фінансування [1].

Т. Леан досліджує вплив соціального страхування на зміни пропозиції робочої сили, зокрема, з боку осіб літнього віку в країнах ОЕСР. З цією метою ним розроблено модель життєвого циклу, основою якої є залежність пропозиції робочої сили від показників здоров'я. Як ключові елементи структури виділено: вік, коли людина перестає працювати внаслідок інвалідності чи віку, кореляція розмірів виплат по непрацездатності та показників здоров'я населення. На основі проведеного дослідження автором доводиться залежність між країнами у зайнятості серед населення у віці 55-64 роки, яка виникає внаслідок різних підходів до побудови систем соціального страхування [2].

В. Рено констатує, що на сьогодні 8,8 мільйона працівників-інвалідів (і майже 2 мільйони їх дітей)

отримують виплати внаслідок дії програм соціального страхування інвалідів. Для більшості з них ці виплати є значно вищими, ніж всі інші доходи. За таких темпів до 2016 р. всі кошти фондів, з яких здійснюються дані виплати, будуть вичерпані, після чого вони покриватимуться лише на 80%. Цілком зрозуміло, що Конгрес не зможе дозволити погіршення умов соціального забезпечення громадян, тому вже зараз стоїть завдання перерозподілу частини коштів фондів соціального забезпечення (6,2% від пенсійного страхування та втрати годувальника), крім того, передбачається поступове збільшення відповідних відрахувань на 0,2% [3].

О. Вольська вважає, що чинне законодавство України не регламентує мінімальний перелік соціальних послуг, які б забезпечили найголовніші потреби осіб, що опинилися у скрутці, і які б гарантувалися державою за будь-якої економічної ситуації незалежно від території проживання громадян. Унормування переліку послуг для певної категорії осіб дасть змогу забезпечити надання соціальних послуг тим, хто їх потребує, в необхідному обсязі [4, с. 55].

Невирішеними частинами проблеми на сьогодні залишається розробка науково-методичних підходів до оцінки дієвості системи соціального страхування

в Україні як складової соціальної політики та основного компенсаторного механізму соціальних ризиків. Її вирішення дасть можливість запропонувати напрями удосконалення стратегії розвитку системи соціального страхування в Україні.

Результати дослідження. У сучасній науковій літературі соціальне страхування здебільшого трактується як організаційно-фінансову систему, чия діяльність спрямована на захист від соціальних ризиків втрати доходу або необхідності оплати певних послуг чи інших видатків, пов'язаних із втратою здоров'я, працездатності або настанням безробіття, за рахунок спеціальних фондів, які формуються через сплату внесків працюючими, роботодавцями й державою. Об'єктом правовідносин із загальнообов'язкового державного соціального страхування в широкому сенсі виступає саме страховий захист від соціальних ризиків. Останній актуалізується для особи в рамках системи взаємопов'язаних правовідносин, учасниками яких є страхувальник, страховик і застрахована особа.

Цільове призначення зазначених взаємодіючих зв'язків полягає у забезпеченні страхового захисту економічно активного населення у випадку настання соціально-ризикової ситуації, її попередження й компенсації наслідків. Ризикова функція страхування трансформується у певну плату страховикові матеріальної відповідальності за наслідки ризику, зумовленого подіями, перелік яких передбачено чинним законодавством. У разі настання страхового випадку страхувальник висуває страховикові вимогу щодо відшкодування збитків (виплати страхових сум). Матеріальним втіленням категорії страхового захисту є відповідний фонд. Це сукупність виділених і зарезервованих запасів матеріальних благ, призначених для

реалізації страхового захисту – не тільки компенсації, а й подолання наслідків соціальних ризиків.

Соціальні ризики при такому підході передбачають імовірність настання матеріальної скрути внаслідок відсутності заробітку через об'єктивні соціально-значимі причини та у зв'язку з додатковими витратами по утриманню дітей чи інших членів сім'ї, а також по задоволенню потреб у медичних чи соціальних послугах. Вони можуть бути охарактеризованими за допомогою таких ознак:

носять виключно об'єктивний характер, оскільки не можуть наступити із суб'єктивних причин;

значно обмежують життєдіяльність людини, призводячи до її соціальної незабезпеченості;

закріплені відповідним чином у національному законодавстві як обставин, внаслідок настання яких особа може претендувати на допомогу держави чи суспільства;

потенційно закономірні для кожної людини, вони наступають обов'язково чи внаслідок визначених обставин;

основною функцією є попередження можливих матеріальних ускладнень людини чи членів її сім'ї.

Виходячи з наведених ознак соціальні ризики можна класифікувати як страхові, тобто які забезпечуються у межах системи соціального страхування (державного чи недержавного), та нестрахові, які забезпечуються за державними програмами соціальної підтримки.

У державі на соціальне страхування покладено низку функцій. Основною з них є компенсаційна, що полягає у відшкодуванні страхувальником нанесених збитків. Це система прав, обов'язків і гарантій, що передбачає надання соціального захисту в разі хвороби, часткової або тимчасової втрати працездатності, безробіття та в інших випадках, передбачених законодавством України. Соціальне страхування виконує ще й превентивну функцію, тобто фінансування з того чи іншого страхового фонду профілактичних заходів по відверненню шкідливого впливу стихійних сил природи та інших негативних наслідків. Контрольна функція виявляється в тому, що страхові фонди мають цільову спрямованість: страхові внески акумулюються на намічену мету, використовуються в суворо визначених випадках і чітко окресленим колом осіб. Важливе місце займає також функція сприяння розвитку економіки, оскільки до доходів спеціального фонду Державного бюджету України зараховується збирання на обов'язкове соціальне страхування на випадок безробіття. Інші функції є побічними й можуть як виникнути, так і не виникнути у процесі виконання основних. Тому під соціальним страхуванням доцільно розуміти систему відносин між застрахованою особою, страхувальником і страховиком, що полягають у наданні застрахованій особі за рахунок соціальних страхових фондів, що формуються шляхом сплати страхових внесків, матеріального забезпечення в разі хвороби, повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від неї обставин, старості та в інших випадках, передбачених законом.

Законодавчо встановлене поняття соціального страхування визначає його через систему прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає надання соціального захисту, що ґрунтується на матеріальному забезпеченні громадян у разі хвороби, повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття із незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом, за рахунок грошових фондів, що фо-

рмуються шляхом сплати страхових внесків власником або уповноваженим ним органом (роботодавцем), громадянами, а також бюджетних та інших джерел, передбачених законом. Так, Основами законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування [5] передбачено такі види загальнообов'язкового державного соціального страхування: пенсійне страхування; страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням; медичне страхування; страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності; страхування на випадок безробіття; інші види страхування, передбачені законами України.

Організаційно-адміністративне забезпечення функцій соціального страхування (за винятком медичного) здійснюється відповідними фондами:

Пенсійним фондом України;

Фондом соціального страхування з тимчасової втрати працездатності;

Фондом соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України;

Фондом загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття.

Функціонування цих фондів зумовлено єдиним страховим принципом і передбачає соціальну допомогу громадянам, які з певних причин опинились у скрутних життєвих умовах унаслідок втрати заробітку.

Як базові принципи соціального страхування виступають: обов'язковість, чітка залежність між участю у фінансуванні системи та розміром пенсій і допомог, забезпечення рівня виплат, зіставного з доходом застрахованої особи протягом трудового життя; відособленість засобів; участь соціальних партнерів в управлінні. Найважливішим документом Міжнародної Організації Праці у сфері соціального забезпечення є Конвенція про мінімальні норми соціального забезпечення. Вона розглядає державне соціальне страхування як частину системи соціального захисту працівників (застрахованих осіб), а також встановлює основні соціальні виплати за рахунок засобів соціального страхування, що включають: медичну допомогу (у зв'язку з хворобою та у випадку вагітності, пологів та їх наслідків); допомогу у зв'язку з хворобою; допомогу по старості; допомогу у випадку трудового каліцтва або професійної хвороби; сімейні допомоги; допомогу у зв'язку з вагітністю та пологами; допомогу по інвалідності; допомогу у випадку втрати годувальника [6].

У більшості європейських країн система соціального страхування є типовою, особливості полягають лише в організації і функціонуванні страхових систем – це розмір обов'язкових платежів на соціальне, пенсійне і медичне страхування, спосіб стягнення таких платежів і розподіл податкового навантаження між найманими працівниками та роботодавцями (табл. 1).

Враховуючи той факт, що національні законодавства, які регулюють відносини соціального страхування у країнах-членах Європейського Союзу, де що відрізняються, було розроблено загальні правила координації соціального страхування для всіх країн. Вони були затверджені Постановою Ради Європейського Союзу № 1408/71 «Про застосування схем соціального страхування до працівників та підприємців-фізичних осіб, які переміщуються у межах Європейського Союзу та членам їх сімей» і застосовуються до

громадян країн-членів ЄС, особам без громадянства та біженців. У Правилах координації не встановлюється, які компенсації повинна виплачувати та чи інша держава, також не визначається розмір пенсій і допомог. Разом з цим держава повинна гарантувати, що особа, яка переміщується з однієї країни-члена ЄС в іншу, не опиниться в гіршому становищі, ніж особи, які все життя працювали і проживали лише в даній країні. Також з 1 травня 2010 р. вступили в дію нові постанови Євросоюзу (№883/2004 та №987/2009), що мають на меті координацію систем соціального страхування в країнах ЄС.

Таблиця 1

Види допомог і послуг із соціального страхування в країнах ЄС

Види страхування	Види допомог і послуг
Пенсійне страхування Обов'язкове пенсійне страхування найманих працівників	Пенсії за віком. Пенсії внаслідок професійної непридатності чи інвалідності. Пенсії родичам померлого
Обов'язкове медичне страхування всіх категорій населення	Часткова оплата витрат на лікування та ліки. Виплата коштів за лікарняними листками
Обов'язкове страхування від нещасного випадку всіх категорій населення	Оплата відновлення працездатності. Пенсії у випадках нещасних випадків на виробництві. Пенсії родичам померлого. Допомога на поховання
Обов'язкове страхування з безробіття всіх найманих працівників	Допомога з безробіття. Допомога при неповній зайнятості. Оплата внесків медичного і пенсійного страхування
Допомога сім'ям із дітьми	Допомога у зв'язку з народженням дитини. Щомісячна допомога на кожну дитину
Соціальна допомога особам, які не у змозі забезпечити своє існування за рахунок власних трудових доходів, майна тощо і не користуються іншими видами соціальних послуг	Допомога на підтримку прийняттого життєвого рівня. Допомога в особливих життєвих ситуаціях

Джерело [7].

Загальною тенденцією для країн-членів ЄС є також прагнення до оптимізації соціальних внесків. Так, виходячи з прогнозних оцінок, протягом наступних п'ятдесяти років передбачається їх збільшення лише на 5% від ВВП. На відміну від України, в розроблених прогнозах (табл. 2) враховуються очікувані наслідки реформ у сфері соціального забезпечення, які вже були законодавчо закріплені й проведені (включаючи нові схеми надання допомог та умов пенсійного забезпечення), а також очікуване зростання частки робочої сили в загальній чисельності населення й рівні зайнятості. Європейський Союз ужив заходів з активної протидії впливу старіння населення на системи соціального захисту й економіку в цілому.

Загалом в Україні запроваджено систему соціального страхування, яка відповідає європейській, відсо-

ток відрахувань до фондів є цілком співставним з європейськими ставками (табл. 3).

Таблиця 2

Прогнозні оцінки динаміки соціальних видатків у країнах-членах ЄС (2007-2060 рр.)

Рівень	відсоток від ВВП	Зміни з 2007 р. у відсоткових пунктах до ВВП	
	2007 р.	2035 р.	2060 р.
Пенсії	10,2	+1,7	+2,4
Охорона здоров'я	6,7	+1,0	+1,5
Довгостроковий догляд	1,2	+0,6	+1,1
Допомоги з безробіття	0,8	-0,2	-0,2
Освіта	4,3	-0,3	-0,2
Разом	23,2	+2,8	+4,6

Джерело [8].

Таблиця 3

Ставки основних податків в окремих європейських країнах і Україні

Країна	Стандартна (основна ставка ПДВ), %	Індивідуальний прибутковий податок, %	Податок на прибуток підприємств, %	Відрахування на соціальне страхування, %
Австрія	20	10-50	34	41,8
Великобританія	18	20-40	33	15,6
ФРН	16	25,9-53	45	38,2
Іспанія	16	30-56	35	38,7
Італія	20	10-51	53	57,9
Франція	19,6	12-54	33	56,3
Швейцарія	6,5	11,5	10	22,8
У середньому	18,7	20,4-46,2	33,7	37,7
Україна	20	10-40	21	39,55

Джерело [9].

За 12 місяців 2013 р. застрахованим особам фондами соціального страхування було виплачено 25 840,4 млн грн, що на 3 891,0 млн грн більше страхових виплат, ніж на за аналогічний період 2012 р. З 1 березня 2013 р. підвищено на 14,9% розмір щомісячних страхових виплат потерпілим на виробництві та членам їх сімей, у результаті чого середній розмір щомісячної страхової виплати на одну особу становить по Україні 1390 грн. Цілком очевидно, що його абсолютну величину некоректно порівнювати з європейськими даними, однак той факт, що в Україні близько 20 млн зайнятих громадян, з них, за даними Мінсоцполітики, лише 13 млн платять соціальні внески, а решта – це неформальна та тіньова зайнятість – не дає можливості удосконалення відповідних дієвих механізмів соціального страхування [10].

Сьогодні загальний розмір внесків на соціальне страхування в Україні досягає 42,03% (38,53% сплачують роботодавці, 2%; 3%; 3,5% (залежно від розміру заробітної плати) сплачують наймані працівники). Просте механічне зменшення нарахування на фонд оплати праці призведе до повного згорання надання соціальних послуг застрахованим особам, оскільки всі соціальні підсистеми не є незалежними у фінансовому й фіскальному відношенні. Бюджетний простір або сума податків і внесків, які на-

ше суспільство готове платити, є досить обмеженими. Тому гроші, які збираються як внески із працівників формального сектору економіки і їхніх роботодавців, не можуть бути знову вилучені як податок на дохід або прибуток для підтримки національної солідарності через програми соціального забезпечення. Рівні внески, встановлені у межах приватного страхування, впливають на зарплату, а також на рівень внесків у державних системах охорони здоров'я.

Для зменшення навантаження на фонд оплати праці необхідно розширити базу нарахування страхових внесків, удосконалити систему збору та обліку страхових внесків та поетапно забезпечити паритетну участь працівників та роботодавців у сплаті страхових внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Паритетна участь працівників та роботодавців у сплаті страхових внесків відповідає нормам Концепції реформування заробітної плати та документам МОП, якими допускається перерозподіл сплати страхових внесків між роботодавцями та найманими працівниками у рівних розмірах. Однак перерозподіл страхових внесків між роботодавцями та найманими працівниками можливо здійснювати лише за умови запобігання зменшенню реальних доходів працівників у зв'язку зі збільшенням для них розміру страхових внесків та встановлення розміру мінімальної заробітної плати на рівні прожиткового мінімуму. Це дозволить зменшити навантаження на фонд оплати праці, розширити коло платників внесків за рахунок легалізації доходів, що в кінцевому підсумку приведе до збільшення надходжень до соціальних фондів та підвищення розміру соціальних виплат для застрахованих осіб.

Відповідно до Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування це консолідований страховий внесок, збір якого здійснюється до системи загальнообов'язкового державного соціального страхування в обов'язковому порядку та на регулярній основі з метою забезпечення захисту (у випадках, передбачених законодавством) прав застрахованих осіб та членів їхніх сімей на отримання страхових виплат (послуг) за діючими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування [11].

Розмір єдиного внеску для кожної категорії платників, визначених цим законом, та пропорції його розподілу за видами загальнообов'язкового державного соціального страхування встановлюються з урахуванням того, що вони повинні забезпечувати застрахованим особам страхові виплати і соціальні послуги, передбачені законодавством про загальнообов'язкове державне соціальне страхування; фінансування заходів, спрямованих на профілактику страхових випадків; створення резерву коштів для забезпечення страхових виплат та надання соціальних послуг застрахованим особам; покриття адміністративних витрат із забезпечення функціонування системи загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Страхові внески роботодавців та застрахованих осіб виконують роль основного джерела, що забезпечує виплату компенсації за втрату доходу пропорційно його величині (він у більшості випадків має законодавчо обмежений рівень), а бюджетні кошти призначені для виплат загального характеру і забезпечен-

ня мінімального рівня страхових допомог у випадку неможливості накопичених страхових внесків.

Таким чином, соціальне страхування виступає як специфічний інститут регулювання соціальних ризиків, що зумовлює ряд його характеристик: дана форма соціального захисту у більшості випадків поширюється на осіб найманої праці на суспільно організованих виробництвах, для яких основним і часто єдиним джерелом засобів існування є заробітна плата. По-друге, розуміння соціального ризику як закономірного й об'єктивного масового явища, що зачіпає певні, достатньо значні соціально-демографічні й професійні групи, прошарки населення. По-третє, фінансування соціального страхування тією чи іншою мірою здійснюється всіма основними соціальними партнерами – працівниками, підприємцями і державою, витрати яких із соціального страхування є суспільно необхідними для відтворення робочої сили й віднесення їх до собівартості продукції, що є визнанням неподаткового характеру цих витрат.

Висновки. Створена в Україні на сьогоднішній день система соціального страхування в цілому відповідає умовам ринкової економіки й охоплює основні соціальні ризики, що виникають у цій сфері. Останні чітко розмежовані між фондами. Тут переважає страхова відповідальність роботодавця, хоча пропорції розподілу цієї відповідальності дуже непропорційні.

Сучасна система соціального страхування в Україні за своїм змістом не є страховою в класичному розумінні, оскільки зберігає і виконує функції соціального забезпечення (допомоги) – розмір страхових внесків не узгоджується з рівнем соціального і професійного ризику, обсягом прав і гарантій страхувальників і застрахованих, має місце їх відчуженість від участі в управлінні фондами тощо.

Соціальне страхування є результатом розвитку соціально-трудових відносин та важливим інструментом мінімізації соціальних ризиків, внаслідок чого відзначається такими особливостями:

дана форма соціального захисту поширюється в основному на найманих працівників, для яких основним джерелом доходів є заробітна плата;

основним його призначенням є регулювання соціальних ризиків, які об'єктивно стосуються всіх соціально-демографічних і професійних груп населення;

фінансування соціального страхування тією чи іншою мірою здійснюється всіма основними соціальними партнерами – працівниками, підприємцями і державою, витрати яких із соціального страхування є суспільно необхідними для відтворення робочої сили й віднесення їх до собівартості продукції, що є визнанням неподаткового характеру цих витрат.

Соціальне страхування не лише виконує компенсаторні функції актуалізації соціальних ризиків, тобто подолання несприятливих наслідків ризикової ситуації, але й функцію їх попередження. У цьому полягає основна відмінність соціального страхування від соціального забезпечення, яке надається тільки в несприятливих життєвих ситуаціях.

Наведене дає змогу зробити такі важливі узагальнення: оскільки соціальні ризики пов'язані з несприятливими подіями, вірогідність настання яких можна заздалегідь передбачити, то їх можна попередити або, принаймні, підготуватися до них; необхідно розробити методичку, яка надасть можливість оцінити ступінь вірогідності настання подібних подій.

Соціальне страхування необхідно розглядати як основну форму захисту від соціальних ризиків, оскі-

льки воно поширюється на економічно активне населення, тобто на осіб, які мають трудові доходи, що є підґрунтям для нарахування страхових внесків. Вони акумулюються у відповідному страховому фонді, що відособлений від бюджету і з якого при настанні страхового випадку надається забезпечення застрахованій особі.

Імовірність настання соціального ризику повинна оцінюватися заздалегідь, що дає можливість особі застрахуватися і таким чином потрапити під захист страхової системи ще до виникнення страхового випадку. Це дасть можливість не лише підготуватися до настання несприятливої події, але й завчасно попередити її.

Оскільки в системі соціального страхування компенсуються лише легальні доходи від трудової і прирівняних до неї видів діяльності, вона може розглядатися як важливий елемент механізму стимулювання трудової і підприємницької активності громадян.

Система соціального страхування має ряд недоліків і потребує вдосконалення, зокрема: удосконалення механізму надання застрахованим особам матеріального забезпечення та соціальних послуг; удосконалення політики диференційованих страхових тарифів; забезпечення системи економічного стимулювання роботодавців у здійсненні заходів профілактики виробничих ризиків.

Список використаних джерел

1. Nadash P. Introducing social insurance for long-term care in Taiwan: key issues // *International Journal of Social Welfare*. – Volume 22, Issue 1. – 2013. – P. 69-79.
2. Laun T. The Role of Social Insurance Programs in Accounting for Cross-Country Differences in Retirement Behavior. UCFS, Department of Economics, Uppsala University. – 2013. – 35 p.
3. Reno, Virginia P. Social Security Disability Insurance: Action Needed to Address Finances (June 2013). National Academy of Social Insurance, Social Security Brief, June 2013, No. 41. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=2375239>.
4. Вольська О. Підвищення рівня соціального захисту та підтримки населення України. Актуальні проблеми державного управління: Збірник наукових праць Одеського регіонального інституту державного управління. – Одеса: ОРИДУ НАДУ при Президентіві України. – 2013. – Вип. 1(53). – С. 54-57.
5. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Редакція від 11.08.2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/16/98-вр>.
6. Міжнародна організація праці. Конвенція про мінімальні норми соціального забезпечення № 102 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?code=993_011.
7. EU Social Security Coordination [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=849>.
8. The 2009 Ageing Report: Economic and budgetary projections for the EU-27 Member States (2008-60), European Economy Series. No. 2, 2009.
9. Соколовська А.М. Податкова система держави: теорія та практика становлення [Текст]: дис. ... д-ра екон. наук: 08.04.01; Науково-дослідний фінансовий ін-т при Міністерстві фінансів України. – К., 2002. – 491 с.
10. Міністерство соціальної політики України. Річний звіт 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/category?cat_id=35657/.
11. Закон України. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Редакція від 17.10.2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>.

Н. С. Науменко

*канд. екон. наук
член-кореспондент АЕН України
м. Луцьк*

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЗОНИ ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ ЄАВТ

Постановка проблеми. Геополітичне і культурне самовизначення України у світі, поза сумнівом, належить до числа найбільш актуальних і проблемних сторін буття української нації. Завдання інтеграції України у європейський політичний та економічний простір, які неодноразово проголошувалися як пріоритетний вектор входження у міжнародне господарство, поставили на порядок денний розвиток всебічного співробітництва з країнами ЄАВТ і ЄС. Різностороннє співробітництво з європейськими країнами є ключовим практичним засобом формування ефективно відкритої економіки та зовнішньоторговельних відносин.

Актуальність теми даного дослідження визначається прагненням України повноцінно інтегруватися до Європейської спільноти через функціонування вже існуючої Зони вільної торгівлі з країнами ЄАВТ

та укладання Угоди ЗВТ із країнами ЄС, що у подальшому сприятиме здійсненню перетворень в країні у період виходу з економічної і політичної кризи, модернізації української економіки та забезпеченню сталого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фундаментальні засади дослідження проблематики інтеграційних процесів закладено у працях таких дослідників, як Б. Баласса, К. Дойч, Я. Вайнер, М. Капелетті, Г. Кассель, Р. Коен, М. Кондратьєв, Я. Корнаї, П. Кругман, А. Купер, Б. Массел, Ж. Моне, Е. Моравчик, Ф. Риттбергер, М. Секкомбе, П. Стриттен, Я. Тинберген, С. Хоффман, Н. Шапіро, Р. Шуман, Й. Шумпетер, Ю. Юданов. Серед вітчизняних вчених-дослідників інтеграційних процесів та зовнішньоекономічної діяльності, зокрема, слід відзначити таких, як В. Андрійчук, О. Білорус, В. Будкін, І. Бу-